

ehun gorri

barrenet 14. ikastunitatea

2. maila

ikaslearena

EGILEAK

Proiektuaren arduraduna:	Juxto Egaña (HABEko Hizkuntzaren Didaktika arduraduna)
Koordinatzaile didaktikoak:	Begoña Martinez (HABEko teknikaria) Sabin Zabala (HABEko teknikaria)
Parte-hartzaileak:	Joseba Irazabal (AEK)
Errealizazio didaktikoa:	Xabier Elortza (HABEko teknikaria) Alex Mungia (HABEko teknikaria) Agurtzane Maiz (HABEko teknikaria)

© HABE 2003

HABE erakundeak eskerrak ematen dizkio Alfabetatze Euskalduntze Koordinakundeari (AEK) materialgintza-proiektu honetan parte hartzerakoan agertu duen borondateagatik.

Halaber, esker ona luzatu nahi die euskalduntze-alfabetatzegintzan diharduten euskaltegi guztiei, beren esperientzia eta ekarpena baliagarri izan direlako.

Diseinua, maketazioa eta marrazkiak: **Iñaki Gozalo, Igor Astigarrega** eta **Jose txo Sastre**.

Gure esker ona ondoren aipatzen direnei, hainbat material eta ideia hartzeko baimena eman digutelako:

- Lertxundi, A. 1983. Hamaseigarrenean, aidanez. Erein.
- Zubiri, I.-E. 1995. Hikaren erabilera. Euskal Gramatika Osoa.
- Gago, I. 2002. Apustuzalea zara? Aizu! aldizkaria 226. zkia. AEK.
- Debeikaizu! jokoa. 1996. Dostaizu jolas-bilduma. Aizu! aldizkaria 181. zkia. AEK.
- "Hamaseigarrenean, aidanez" filma. Andu Lertxundi. 1985.

ehun gorri :

barrenet 14. ikastunitatea

2. maila

Helduen Euskalduntzearen Oinarrizko Kurrikulua

ikaslearena

AURKIBIDEA

1. Sarrera

1. Lan-egitasmoa	6
2. Ikastunitatearen ibilbidea	7

2. Atazak

A Ataza: Gu ere jokozale	8
B Ataza: Apustu-zaletasuna	
1. Euskaldunak eta jokoak	14
2. Apustua frontoian	19
C Ataza: Hamaseigarrenean, aidanez	23

3. Material osagarria

D Ataza: Debekaizu!	29
E Ataza: Logika-jokoak	33

4. Autoebaluazio-orria

5. Eranskinak

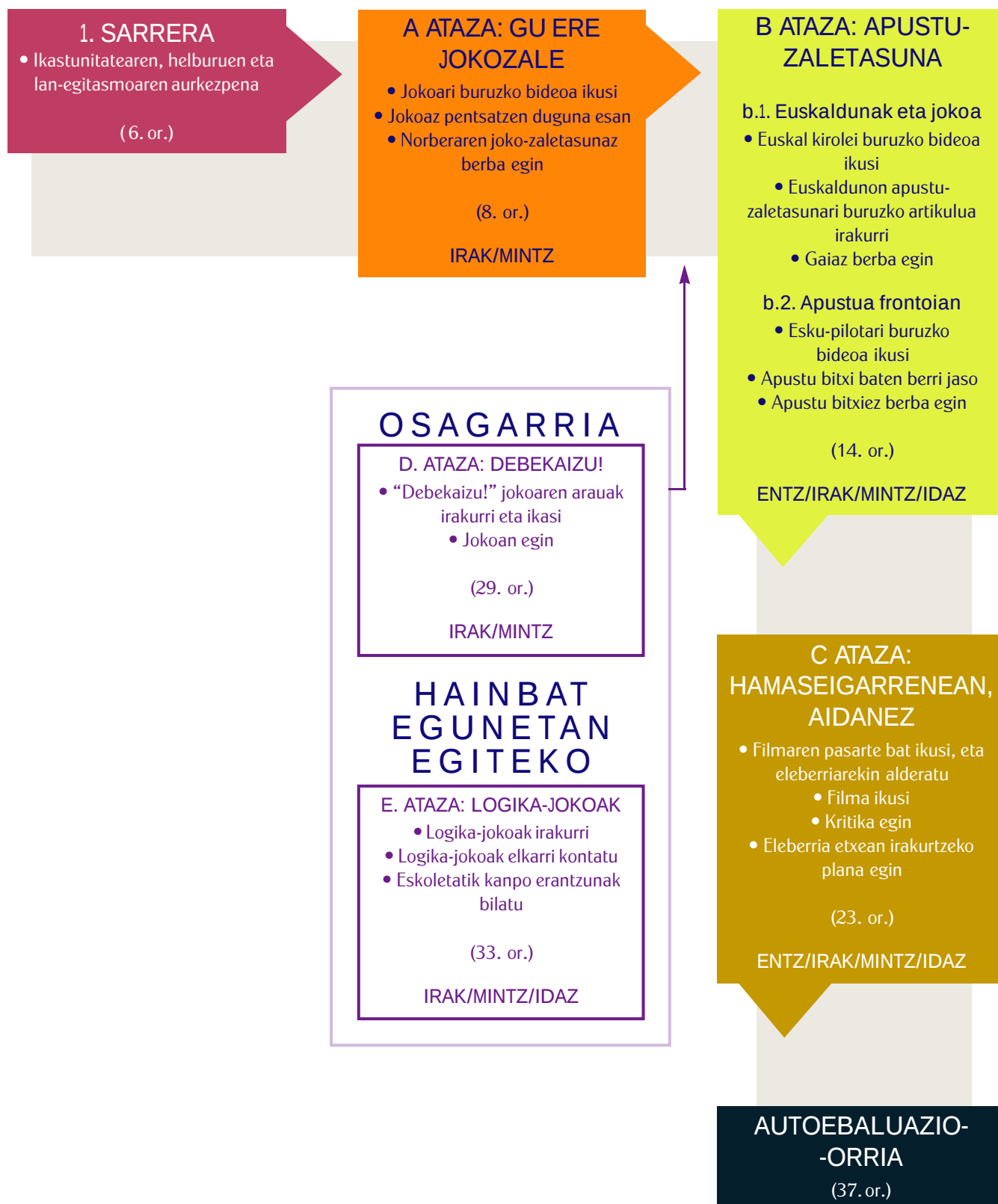
1. Arratsaldeko bostetarako	38

1.

LAN-EGITASMOA

Ikastunitate honetan, jokoaz eta joko-zaletasunaz mintzatuko gara: bideo eta idazki batzuen laguntzaz, joko-en izenak gogoratuko ditugu, gustuko ditugun jokoez berba egingo, eta euskaldunok omen dugun apustu-zaletasunaz eztabaidatuko dugu. Horretarako, gaiari buruzko film bat eta eleberri bat hartuko ditugu oinarri. Eta jokoan ere arituko gara, jakina.

2. IKASTUNITATEAREN IBILBIDEA

ATAZA: GU ERE JOKOZALE

Ataza honetan, jokoen izenak ikasteaz edo gogoratzeaz gain, jokoez dugun iritzia azaldu eta norberaren joko-zaletasunaz egingo dugu berba.

1

• Zertan ari dira?

Arretaz ikusi duzu bideoa? Horrela bada, bi minutu sobera izango dituzu, hurrengo galdera hauei erantzuteko, ezta? Ea bada:

1. Bideoan lagun asko ageri dira joko batean zein bestean, eta horien guztien artean egiazko eta fikziozko pertsonaia ezagun batzuk. Gogoratzen dituzu?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Batzuk mahai-jokoetan ikusi ditugu. Nor ibili da eta zein jokotan? (pertsona ezaguna bada, izena aipatu)

.....

.....

.....

.....

.....

3. Beste batzuk aldiz kirolen bat egiten ageri dira. Nor eta zein kirolean? (pertsona ezaguna bada, izena aipatu)

.....

.....

.....

.....

.....

4. Gogoratzen duzu zenbatetan agertu den Santiago Segura aktorea errusiar erruletan jokatzen?

.....

.....

5. Gazte batzuk ere behin baino gehiagotan ikusi ahal izan ditugu bizikletan. Badakizu zenbat aldiz?

.....

.....

6. Gizakiez gain animalia batzuk ere ageri dira bideoan. Zeintzuk izan dira?

.....

.....

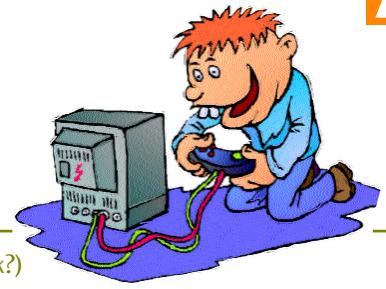
.....

.....

.....

• **Zer iritzi duzu jokoaz?**

Jokoarena oso gai arrunta da. Baina, zer iritzi duzu jokoaz? Erantzun labur hurrengo galdera hauei, eta, gero, zure ikaskideekin berba egin gai honetaz.

1. Badago loturaren bat jokoaren eta gizakiaren artean? (Betidanik egon dira jokoak?)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Jokoa umeen kontua da? Adin bakoitzerako joko-mota jakin bat dago?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Zertarako balio du jokoak? Zer ekartzen du?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Badu alde txarrik jokoak? Arazorik sor dezake?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Zertan dabilta?

Zertan dabilta bideoan ikusi ditugun lagun horiek? Jokoaren edo lagunaren izenak ez badakizkizu edo gogoratzen ez badituzu, badakizu zer egin: izenak asmatu, edo beste modu batera esan.

Zertan dabil?

Zertan dabilta?

Zertan dabilta?

Zertan dabilta?

Zertan dabil?

Zertan dabil?

Zertan dabilta?

Zertan dabilta?

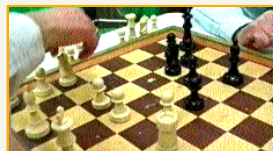
Zertan dabilta?

Zertan dabilta?

Zertan dabilta?

Zertan dabilta?

- **Zergatik banaketa hori?**

Aurreko ekintzak zutabe bitan banatu ditugu. Zergatik? Zer dute batera ezkerreko zutabeak (euren artean), eta zer eskumakoak? Zein da zutabe bien arteko aldea?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2

- **Jokoa eta izaera**

“Mundu zabaleko jokoak” izeneko liburuan honako paragrafo hau aurkitu dugu:

Soziologian eta Psikologian jakin-min handia sortu du jokoen aztertzeak; arlo horietako aldizkari berezietan joko-teoriari buruz agertu diren artikuluen andana ikusi besterik ez dago. Jokoetako egoeren aurrean, bakarkako jokoen aurrean, beste jokalarik baten aurrean edo jokalaritalde baten aurrean pertsonak dituzten erreakzioak bizitzako arazoaren aurrean izaten diren antzekoak dira. Bestalde, interesgarria izango litzateke egungo jokoek gizartearen duten eragina aztertzea edo, alderantziz, oraingo joko horiek sortu dituen gizartearen bera ere aztertzea.

Zer adierazten du paragrafo horrek? (azaldu esaldi batean ideia orokorra)

.....

.....

.....

Bat zatoz esaten denarekin?

.....

.....

.....

• **Zelakoa izango ote da?**

Psikologo ona zarela uste duzu? Ikus dezagun, bada. Aukeratu ikaskide bat, pentsatu zelakoa den eta, hori egindakoa, erantzun honako galdera hauei:

1. Zure ustez, oso jokozalea izango da? Zergatik uste duzu hori?

.....

.....

.....

.....

2. Zelako jokoak izango ditu gustukoen?

.....

.....

.....

.....

3. Zelakoak ez ditu batere gustuko izango?

.....

.....

.....

.....

4. Zelako jokalaria izango da? Lehiatsua? Patxadatsua? Galtzen ez dakien horietakoa?

.....

.....

.....

.....

• **Hau ez da batere logikoa; ala bai?**

Jarraian, logikoak omen diren arazo batzuk aurkeztuko dizkizugu. Konponbiderik izango ote dute? Zein izango da? Kasu bakoitzean, ahal beste hipotesi egin (lehenengo adibidean agertzen den bezala), eta ea asmatzeko gai zaren.

1. ARAZOA:

Gaizka 30 solairuko etxe bateko 25.ean bizi da. Goizero, larunbatak eta igandeak salbu, igogailuan sartzen da, beheko solairura jaitsi eta lanera joaten da zintzo-zintzo. Arratsaldean, lanetik datorrela, igogailuan sartzen da berriro. Baina hogeigarren pisuan jaisten da, eta azken bost pisuak oinez igo-tzen ditu. Zergatik egingo ote du hori?

HIPOTESIAK:

- Ziur asko, kolesterola-edo izango du, eta, horregatik, igoko ditu eskailera batzuk oinez.
- Baliteke hogeigarren pisuan amorantea-edo izatea.

c.

d.

e.

2. ARAZOA:

Amaia espioia da. Etxe batean sartu nahi du, baina etxe horren atean atezain bat dago, pasahitzaren eske. Horregatik, Amaia zelatan egon da inguruan, hitz-gakoa asmatu asmoz. Gizon bat hurbildu da. Atezainak 12 esan dio, gizonak 6 erantzun, eta atezainak sartzen utzi dio. Gero, neska gazte bat. Atezainak 10 esan dio, neskak 5 erantzun, eta barrura sartu da. Agure bat etorri da segidan. Atezainak 6 esan dio, agureak 3 erantzun, eta hau ere barrura sartu da. Orduan, Amaia atera hurbildu da. Atezainak 4 esan dionean berak 2 erantzun dio. Baina atezaina espioia dela konturatu da, eta atxilotu egin du. Zergatik gertatu ote da hori?

HIPOTESIAK:

- a.
- b.
- c.
- d.
- e.

3. ARAZOA:

Andres Ibarrek eta bere seme Jonek, autoz doazela, istripu larri bat izan dute. Aita bat-batean hil da zaurien ondorioz, eta semea larri zauritu da. Ospitalera eraman dute, ebakuntza egin diezaioten. Baina, ebakuntza gelara sartzean, zirujau nagusia zurbil geratu da, eta zera esan du: “nik ezin diot ebakuntzarik egin. Jon da! Nire semea!” Zelan da posible hori?

HIPOTESIAK:

- a.
- b.
- c.
- d.
- e.

ATAZA: APUSTU-ZALETASUNA

1. EUSKALDUNAK ETA JOKOA

Zer dakizu euskaldunon apustu-zaletasunaz? Ataza honetan, horri buruzko artikulu bat irakurri, eta gaiaren inguruan berba egingo dugu.

- Euskaldunak eta jokoa

“Euskaldun bat txapela bat, euskaldun bi apustua, hiru euskaldun abesbatza”. Horrela dio esaera ezagun batek. Topiko hutsa izango da edo zerbait gehiago? Jarraian, euskal kirolei buruzko bideoa ikusiko duzu. Adi egon, eta, ikusi ondoren, ondoko galderei erantzun (galdera bakoitzari esaldi bakar batez erantzun).

1. Gogora itzazu bideoan ikusi dituzun jokoak eta kirolak:

.....

.....

2. Zure ustez, bideoak argi islatzen ditu euskal kirolak eta jokoak?

.....

.....

3. Zerbait gehituko zenuke?

.....

.....

4. Eta zerbait kenduko zenuke?

.....

.....

5. Zelan deskribatuko zenizkioke euskal kirolak ezagutzen ez dituen bati?

.....

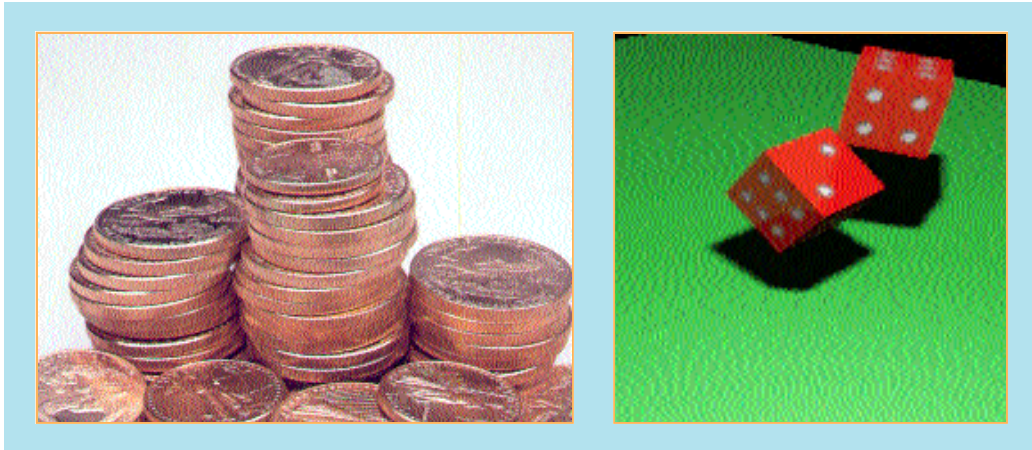
.....

6. Zure ustez, badago euskal kirolen eta apustuen arteko loturarik? Zein?

.....

.....

• Apustuzalea zara?

Artikulu-erdia irakurri duzu. Zure kideek beste erdia baino ez dute irakurri. Orain, informazioa trukatu beharko duzue idatziz. Beraz, idatz ezazu irakurri duzunaren laburpen argia, ikaskideek irakurri ez dutena zertan den azkar eta eroso jakin dezaten.

LABURPENA

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

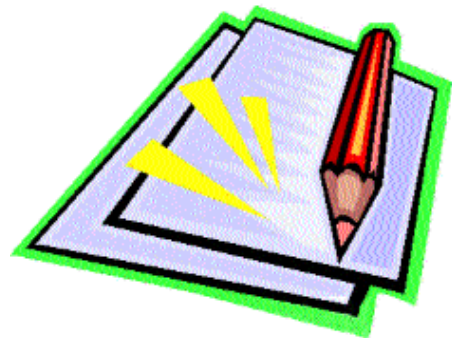
.....

.....

.....

• Laburpenak ebaluatzen

Laburpen onak testuak esaten duenaren berri eskaini behar du arin, argi eta, nola ez, labur. Zelan egin dute zure kideek laburpena? Irakur ezazu orain zure ikaskideek laburtu duten testua, eta azpimarra itzazu garrantzizko ideia guztiak. Gero, honako galdera hauei erantzun.

- Laburpenak ideia horiek jaso ditu?

.....

.....

.....

.....

- Zerbait garrantzitsua ahaztu dute?

.....

.....

.....

- Garrantzitsua ez den zerbait aurkitu duzu?

.....

.....

.....

- Ideiak argi azaldu dira?

.....

.....

.....

- Laburpena modu ulergarrian idatzita dago?

.....

.....

.....

- Beste zerbait aipatuko zenuke laburpenaren gainean?

.....

.....

.....

• Ikasleen iritziak

Aizu! aldizkariak ikasle batzuei apustuez pentsatzen dutena galdetu die. Hona hemen haien erantzunak. Eta zuk zer diozu? Zein da zure iritzia? Azken laukia zuretzat da. Irakurri lagun hauek esandakoa, eta idatz ezazu apustuez pentsatzen duzuna.

Jose M. Tocino
20 urte

Nik ez dut inoiz apusturik egiten. Lanik ez dudanez, ez dut normalean diru asko edukitzen, eta dirua galtzeak beldurra ematen dit. Une

batzuetan, gainera, arriskutsua izan daiteke. Adibidez, diru-jokoetako makinak gustatzen bazaizkizu, nahastuta amaitu dezakezu. Baina apustuak gure kulturaren daude. Nork ez du loteriarik erosten neguan? Jende gutxi. Orduan, tamainan egindako apustuak ez daude hain txarto, baina asko jokatzeko ez da komenigarria.

Mervyn Henderson
39 urte

Apustuak egitea gustatzen zait; izan ere, hemen erraza da apustuzalea izatea, hainbat mota daudelako: kinie-la, primitiba, bonolotoa, lote-

ria... Batzuk astero bizpahiru aldiz antolatzen dira, eta Gabonetan zer esanik ez. Nik primitiba egiten dut beti, hamabost urte daramatzat, eta, bestalde, askotan egon naiz kasinoetan. Poloniarrek indar-apustuak egiten dituzte. Diotenez, gizon batek lagun bat gonbidatu zuen bere burua moztera, eta hark horixe egin zuen.

Patxi Marure
34 urte

Ez da nire zale-tasuna, ezta nire ingurukoena ere. Orokorrean, ondo deritzot, baina batzuk astakeria hutsak dira. Lehengo egunean Abadi-

ñoko probalekuan bi proba egon ziren: gizon-proba eta idi-proba. Mutilak 850 kiloko harri bat eroan zuen arrastaka, eta, azkeneko, zurbil bukatu zuen. Proba gertatu bitartean, jendea apustua egin eta apustua egin ibili zen. Gogorra da benetan! Nik ez dut inoiz apusturik egin, eta ez dut uste ezer jokatu nukeenik.

3. araua: orokortzea.

Orokortzearen bidez zera egingo dugu: lotuta dauden kontzeptu askoren orde, kontzeptu orokor bakar bat hartuko dugu; hau da, zerbaitek lotutako gauza asko hitz orokorrago baten bidez adieraziko ditugu.

Arau hau erabilia, zelan laburtuko zenuke hurrengo paragrafoa?

Jatorrizko testua	Laburpena
“Bulegoan sartu zenean etsituta geratu zen: artxiboa guztiz erreta zegoen, mahaia eta aulkiak ere kiskalita, dokumentuak, kartak, lapitzak... dena hauts bihurtuta...”	

4. araua: eraikitzea edo batera biltzea.

Eraikiten edo batera biltzen dugunean, testuak esaten duena informazio berri baten bidez ordeztuko dugu. Informazio berri hori ez da oinarrizko testuan agertzen, baina oinarrizko testu horretan jasotako ideietatik ondorioztatu dugu, eta testuak eskaintzen duen informazioa laburbiltzeko bidea ematen du.

Arau hau erabilia, zelan laburtuko zenuke hurrengo paragrafoa?

Jatorrizko testua	Laburpena
“Azkenean uztailaren azken eguna iritsi zen. Martinek bulegoko paperak antolatu zituen, leihoak itxi eta argiak amatatu zituen. Ondorengo orduak mailetak egiten eta etxea ixten eman zituen. Iluntzean, autoan sartu eta kostalderantz abiatu zen ilusioz beterik.”	

- Pinudia sutan**

Ondoko testua “Hamaseigarrenean, aidanez” liburutik atera dugu. Domingo apustuzale amorratua eta Kornelio bere laguna Altzoletara joan dira, apustu bat egiteko asmoz, baina Altzoletarrek Domingoren fama txarra ezagutu eta herritik bota dituzte. Domingok, haserre, mendekua hartu nahi du, eta, Altzoletarrak ikaratzeko, herriaren inguruko pinudi batera joan da, eta... Zer egin ote du bertan? Ondoko testuan duzu erantzuna.

Irakur ezazu testua, eta, ikasi dituzun arauak erabilia, ahal besteraino laburtzen saiatu.

“Land Roverraren atzeko partetik aitzur bat hartu, pinudia amaitzen zen mugara joan, eta belardia zulatzen hasi ziren. Ordubete igaro zenean, zulo handi beltz bat zegoen pinudiaren ertzean. Belar, uztondo, pinadar eta sasiz bete zuten zuloa. Ondoren, Land Roverretik gasolina-pote bat atera, eta zuloko sastraken gainera bota zuten gasolina.

Ke beltz izugarria igo zen zerurantz. Pare bat kilometrora zegoen muino batera igo ziren Kornelio eta Domingo beren Land Roverrean. Hamar minutu barru han ziren Altzoletarrak, korrika, izerdi patsetan, nor aitzurraz, nor makilaz eta palaz, ikaragarritzat jotzen zuten sua itzaltzera.”

LABURPENA:

.....

2. APUSTUA FRONTOIAN

Ataza honetan, esku-pilotaren jokoaz mintzatuko gara, partida batean gertatutako apustu bitxia entzungo dugu, eta bestelako apustu bitxiak elkarri kontatuko dizkiogu.

1

• Frontoia

“Gaur egun, gizartea hiritartu ahala, apustuak zokoratuta geratu dira frontoi eta halakoetan”

Horrela dio irakurri dugun artikuluko batek. Dena dela, orain entzungo dugun apustuaren istorioa aspaldikoa da, duela urte asko herri txiki bateko pilotalekuan gertatu omen zena.

Baina, istorioa entzun aurretik, zer dakizu zuk esku-pilotaz?

- Gustuko duzu jokoaz?
- Telebistan ikusteko ohitura duzu?
- Partidaren bat ikusi duzu frontoian bertan?
- Inoiz jokatu duzu esku-pilotan?
- Ezagutzen dituzu pilotariak? Zein?

.....

.....

.....

.....

.....

GAIA:

• Zer ote da?

Eman, eraman, baztertu, bildu, zabaldu, gozatu, kendu... aditz horiek guztiak ezagunak dituzu, ezta? Baina, badakizu zelan erabiltzen diren esku-pilotan? Irudimena piztu, eta ea gai zaren pilotazaleek hitz horiei eman dieten esanahi berezia gogoratzeko edo asmatzeko.

1. “Zezeagak pilota **eraman**...”. Zer esan nahi du, zure ustez?
 - a. Zezeagak partida irabazi duenez, sari bezala pilota etxera eraman duela esan nahi izango du horrek.
 - b. “Eraman” esaten da pilotariari pilota esku barruan itsatsita geratzen zaionean.
 - c. Nik esango nuke pilotariak pilota ozta-ozta frontiseraino bidaltzen duenean “eraman” duela esaten dela.

.....

.....

.....

2. “Oso ondo **kendu** dio Titini...”. Zer esan nahi du, zure ustez?

.....

.....

.....

3. “Belokik **eman** egin dio...”. Zer esan nahi du?

.....

.....

.....

4. “Pilota **baztertu** zaio...”. Zer esan nahi du?

.....

.....

.....

5. “Goñik **zabaldu** du...”. Zer esan nahi du?

.....

.....

.....

6. “Zearrak ez du batere **gozatu**...”. Zer esan nahi du?

.....

.....

.....

7. “Ondo **bildu** du pilota hori...”. Zer esan nahi du?

.....

.....

.....

- IKASLEAREN LIBURUA**
- 2. MAILA - 14. IKASTUNITATEA

“...Baina, nonbait, biak, ez dakit, axolagabe samarrak izaki, eta biak partidua galtzera ateraziren. Eta, bueno, hogeita launa egin omen zuten, eta, orduan,

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

1. HAMASEIGARRENEAN, AIDANEZ

Ataza honetan, “Hamaseigarrenean, aidanez” filma ikusi, eta haren gainean berba egingo dugu.

1

• Porlanaren apustua

Ikusiko dugun bideoa film baten pasartea da: herri txiki batean izandako gertakari bitxia ikusiko dugu. Gertakarian honelakoak agertuko zaizkigu:

Irudi horiek ikusita: zer uste duzu gertatuko dela ikusiko duzun pasartean?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

• Arratsaldeko bostetarako

Filmak “Hamaseigarrenean, aidanez” du izenburua, eta Anjel Lertxundi idazle ezagunaren eleberrian oinarrituta dago.

Ondo islatuko ote du filmak liburuak kontatzen duena? Jarraian, porlan-zakuaren apustua kontatzen duen testua duzu. Galderak irakurri ondoren, testua irakurri (1.eranskina), eta galderei erantzun.

1. Zelan erakutsi du filmak eleberrian deskribatzen den lekua?

.....

.....

.....

.....

2. Eta giroa eta jendea?

.....

.....

.....

.....

3. Gertakaria bera ondo islatu dela uste duzu? Badago alderik liburutik filmara? Zerbait garrantzitsua aldatu da?

.....

.....

.....

.....

- **Hasierako egoera**

Anjel Lertxundik honela deskribatzen du liburuan, gutxi gorabehera, porlanaren apustua hasi orduko giroa. Gutxi gorabehera diogu, aldaketatxoren bat egin dugulako. Zein?

ARRATSALDEKO BOSTETARAKO jendetza zegoen herriko plazan bildurik. Martzelinaren senarrak bete-betean begiratzen zion bere aurrean zuen porlanezko zakukadari. Txakurrak eta neska-mutilak jakin-minez eta ikusnahiz zebiltzan haren inguruan, adineko gizasemeak, nor besoak gurutzatuta, nor zigarroa ahoan, apustuak bete, Domingok ez zuela sargoria lagun izango eta zakukadaren erosotasunaz ari ziren; emakumezkoak, berriz, plaza inguruan zeuden taldetxoetan bilduta gertaera noiz hasiko zain.

Baina gauzak ez dira hasten diren bezala amaitzen. Horrelakoak ez, behintzat. Eta orain gertakariaren amaierako egoera deskribatu beharko dugu. Gogora itzazu filmean ikusi dituzun ahal beste datu aipagarri (nortzuk zeuden, zertan, zelan, giroa...), eta amaierako egoera hori albait hoberen deskribatu.

[illegible]

- Filmari buruz

Ikusiko dugun filmaren izenburua eta filmarekin loturaren bat duten lau pertsonaia dituzu jarraian. Ikusi duzun atala gogoan, zer esan dezakezu “Hamaseigarrenean, aidanez” filmari buruz? Ulertzen duzu izenburua? Zelakoa izatea espero duzu filma? Eta zer dakizu ondoko lagunei buruz? Zein izango da, zure ustez, pelikularekin izango duten lotura?

HAMASEIGARRENEAN, AIDANEZ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ANJEL LERTXUNDI

.....

.....

.....

.....

.....

.....

MIKEL GARMENDIA

.....

.....

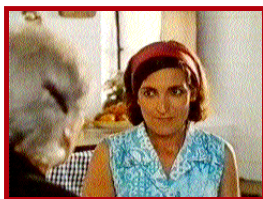
.....

.....

.....

.....

MARTZELINA

.....

.....

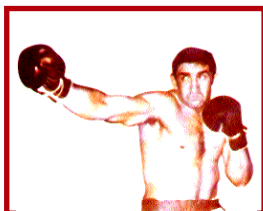
.....

.....

.....

.....

JOSE MANUEL IBAR (URTAİN)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

• Kritiken balorazioa

Ikaskideek egingo dituzten kritikak baloratu behar dituzue. Adi-adi entzun, eta jaso hemen zuen balorazioa:

1. taldea:

- Gaia:
- Ados zaudete esan dutenarekin?
.....
- Zerbait aldatuko zenukete?
.....
- Azalpenak argi eman dituzte?
.....
- Beste zerbait:
.....

2. taldea:

- Gaia:
- Ados zaudete esan dutenarekin?
.....
- Zerbait aldatuko zenukete?
.....
- Azalpenak argi eman dituzte?
.....
- Beste zerbait:
.....

3. taldea:

- Gaia:
- Ados zaudete esan dutenarekin?
.....
- Zerbait aldatuko zenukete?
.....
- Azalpenak argi eman dituzte?
.....
- Beste zerbait:
.....

• Altzoleta

Ilkusi dugun pasartean Domingo, Kornelio eta Altzoletako morroi bat berbetan egon dira. Erraz ulertu diezu? Arazoren bat izan duzu, zerbait ulertzeko? Zein?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Hona hemen entzun duzun pasartearen transkripzioa. Irakur ezazu, eta hika dagoena zuka idatzi.

Domingo	—Hor diagu Altzoleta.
Kornelio	—Uste nian ez ginela inoiz iritsiko. Ezagutzen ote gaituzte?
Domingo	—Hago lasai. Horiek ez dituk mezetara ere jaisten menditik. Ziri ederra sartuko ziagu.
	
Domingo	—Egun on. Ba al da hemen ahari ederren jaberik? Apustu txiki bat antolatu genezake, baita jendea dibertitu ere. Ahari eder bat daukat hor kanpoan.
Altzoletarra	—Ezagutzen zaituztet!
Domingo	—A, bai?
Altzoletarra	—Zuek zarete San Migeletan Artadiko plazan apustua antolatu zenutenak.
Domingo	—Bai, halaxe gaituk.
Altzoletarra	—Etzeok traturik.
Domingo	—Tira, gizona, konponduko gaituk. Apustu bat antolatu nahi diagu, jendea dibertitu...
Altzoletarra	—Eta gu denon patrikak zuritu. Ez didazue niri Artadiko Koxmeri sartu zenioten ziririk sartuko.
Domingo	—Kontuz zer esaten duan.
Altzoletarra	—Ez hadi harrotu! Erdia eskaini zenioten Koxmeri, eta, gero, ez zenioten sosik eman.
Domingo	—Hori esan al zian Koxmek? Etzian, ba, protesta handirik egin!
Altzoletarra	—Jendeak apustuarena jakin izan balu, Koxmek etzian kalera irtetzerik ere izango. Agur haren ohore guztiak. Ez nauk ni tranpa berean eroriko!
	Eta, orain, alde hemendik etorri zareten bidetik! Segi hemendik!
	
Domingo	—Tira, Kornelio! Lan pixka bat egin behar diagu. Hik har itzak sastraka horiek!
Kornelio	—Hi! Ez dituk, ba, pinudiak erre nahiko.
Domingo	—Lasai, motel! Etzeukeat kartzelara joateko gogorik eta. Ikusten al duk? De puta a puta zapatazo! Goazen! Tira, goazemak!

• Zelan erabiltzen da hika?

Zer dakizu hikaren erabileraz? Entzuna duzu zure inguruan? Zure ikaskideekin elkartu, eta ondoko galdera hauei buruz dakizuenaz mintzatu:

- Zuka, berorika, hika... Berba egiteko modu ezberdinak dira, antza. Ezagutzen dituzue? Zein da haien arteko aldea?
- Zuen inguruan hika erabiltzen da? Entzuna duzue? Ulertzen duzue? Zuek erabiltzen duzue?
- Zelan eta noiz erabiltzen da hika? Edonork edonori egiten ahal dio? Hika guztiontzako berdina da?

ATAZA: DEBEKAIZU!

Ataza honetan, DEBEKAIZU! izeneko jokoaren arauak ikasiko ditugu, eta, gero, jokoan arituko gara.

1

• Mahai-jokoen inguruan

Mahai-joko asko ezagutzen duzu? Zerrenda itzazu hemen gogoratzen dituzunak.

.....

.....

.....

.....

Zein duzu gustukoen?

.....

.....

“DEBEKAIZU!” oso joko ezaguna da. Gaztelaniaz “Tabu” izena du, eta definizioak emateko joko atsegina da. Ezagutzen duzu? Berba egin ezazu zure kidearekin joko honetaz. Jokatu duzue inoiz?

.....

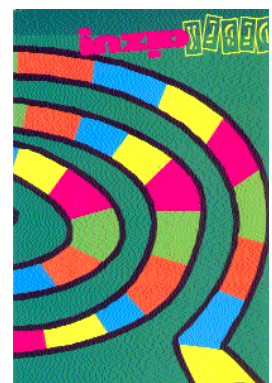
.....

.....

.....

.....

.....

- **DEBEKAIZU! jokoaren arauak**

Hona hemen DEBEKAIZU! jokoaren arauak. Irakur itzazu adi, eta, irakurri ondoren, zure kideekin mintzatu.

DEBEKAIZU! JOKOAREN ARAUAK

Helburua

Definizio azkarren bitartez, ahalik eta hitz gehien asmatzea, helmugara lehenbailehen heltzeko. Lehenengo heltzen den bikoteak irabaziko du.

Nola jokatu

Jokalariak binaka ipiniko dira, eta fitxa guztiak hasierako laukian. Lehenengo bikoteko partaide batek txartel bat hartuko du, eta goian dagoen hitza definitzen saiatuko da, azpikoak erabili gabe, horiek hitz “tabuak edo erabiliezinak” dira eta. Hitz horietako bat erabili ez dezan, aurkakoren batek ere txartela ikusi beharko du. Lagunak hitza asmatzen duenean beste txartel bat hartuko du, eta definizioak ematen jarraitu denbora amaitu arte (minutu bat). Minutu horretan asmatutako hitzen arabera aurreratuko da lehenengo bikotea taulan (lau hitz asmatuz gero, lau lauki aurrera). Txartelak asmatu ahala taulan aurreratzen joango da. Baina definizioa ematean debekatutako hitzen bat aipatu badu jokalaria eta aurkakoa konturatzen bada, txanda galduko du, nahiz eta ordura arte asmatutako txartel-kopurua mantendu. Ondoren, hurrengo bikoteari dagokio hitzak definitu eta asmatzen hastea. Nahi beste bikotek joka dezake.

Denok batera (kolore arrosa)

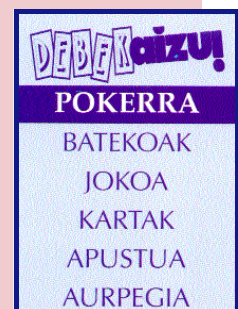
Horrelako lauki batean eroriz gero (ez ahaztu hitzak asmatu ahala aurreratu behar dela fitxa taulan), bikote guztiek daukate definizioa asmatzeko aukera. Txanda jokatzeko ari den bikoteak asmatzen badu, beste lauki bat aurreratuko du, hau da, lauki arrunta balitz bezala. Baina beste bikote batek asmatzen badu, txanda bereganatu, eta minutu bat izango du bere hitzak asmatzeko. DB laukian txanda galdu duen bikoteari berriro tokatzen zaionean, berriro egongo da guztientzako aukera, aurrekoan ez baita lauki horretatik mugitu. Beraz, ezin izango da irten horrelako txanda batean berak asmatu arte.

Horrelako laukietan ez da denbora-mugarik izango. Bikote batek asmatu arte jarraituko da hitza definitzen.

Oharra: (*) marka agertzen denean, DB laukian bageunde bezala jokatuko dugu.

Hitzak

Hitz zehatzak dira erantzuteko erabili behar direnak. Esate baterako, definitu beharreko hitza **eder** bada, **edertasuna** hitzak ez du balio izango. Ez da asmatutzat joko **eder** esan arte.

- **Hautazko ezaugarriak**

Izen hori ematen zaio istorio bitxiak asmatzeko joko bati. Horrela, bada, lehenengo zutabeen tresna batzuen izenak idatzi ditugu (nahi beste izan daitezke), eta bigarrenean burura etorri zaizkigun ezaugarri psikologikoak.

TRESNAK	EZAUGARRI PSIKOLOGIKOAK
Igogailua	Burugogorra
Idazmakina	Mozkortia
Argazki-makina	Lotsatia
Ordenagailua	Ganorabakoa
Labea	Handinahia
Telebista	Maltzurra
...	...

- Zutabe bakoitzetik hitz bat hartuta konbinazio bitxiak izango ditugu: igogailu tristea, ordenagailu mozkortia, labe maltzurra... Konbinazio horiekin gauza asko egin daitezke: istorio bat asmatu, deskribatu... Guk tresna horiek zelan erabili behar diren azalduko dugu.
- Ikasle batek IGOGAILU BURUGOGORRA zelan erabili behar den azaldu digu. Baina esaldi batzuk ez ditu osatu. Irakur ezazue esan duena, eta osa ezazue agertzen diren hitz solteen laguntzaz azalpena. Hitzak nahi duzuen bezala erabil ditzakezue: deklinatuz (edonor, edonork, edonorentzat...), aditzak jokatuz (erabili, erabilia, erabiliz gero...).

Igogailu burugogorra erabiltzeko arauak

1. Edonor / erabili / pazientzia / eskailera /

.....

2. Igogailuan sartzean baimena eskatu eta atsegina izan beharko zenuke. Horrela, baliteke nahi duzun solairuan amaitzea.

3. Barruan sartzean igogailua beste edonorekin eztabaidatzen aurkituko bazenu, onena igogailuaren alde egitea duzu.

4. Igogailuko botoiek zure asmoak ezagutzeko baino ez dute balio, ez dira lotesleak edo binkulanteak. Eta, horregatik, igogailuak nahi duen solairura joateko eskubidea izango du.

5. Errespetua / eskatu / kasu egin /

.....

6. Nora joan nahi duzun esatean igogailuak modu txarrean erantzungo balizu, entzungorrena egin.

7. Ezin / agindu / txartzat hartu / mugitu /

.....

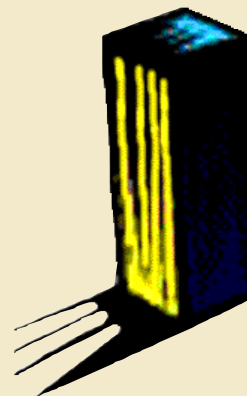
8. Igogailua zuk nahi ez duzun edozein solairutan geldituz gero, hobe duzu eztabaidetan ez sartzea eta falta duzuna oinez egitea.

9. Atera / agurtu / eskerrak eman / hurrengoa / sartu /

.....

10. Igogailu burugogorraren kontra salaketa bat jarri nahi izanez gero, ez erabili sekula zure benetako izena, mendekua har dezake eta.

.....

- **Bilatu zure hautazko ezaugarria!**

Mahaitik txartel bi hartuko dituzue. Hitz biak lotuta, tresna bitxi bat izango duzue esku artean. Idatz itzazue tresna hori erabiltzeko jarraitu behar diren arauak.

1.
.....
2.
.....
3.
.....
4.
.....
5.
.....
6.
.....
7.
.....
8.
.....
9.
.....
10.
.....

ATAZA: LOGIKA-JOKOAK

Ataza honetan, arazo logiko batzuk irakurri (irakasleak emango dizkizue), eta elkarri kontatuko dizkiozue. Hurrengo egunetan zuen kabuz, arazoon erantzunak asmatu beharko dituzue. Idatzi orri honetan zure ikaskideek azalduko dizutena, eta ea gai zaren zure lagunekin batera erantzunak aurkitzeko.

ARAZOAK

1. jokoak: amets hiltzailea

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ERANTZUNAK

ARAZOAK

ERANTZUNAK

2. jokoak: jarraipenik logikoena

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. jokoak: hiru kapela

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. jokoak: Porciaren kutxak

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ARAZOAK	ERANTZUNAK
5. jokoak: hitz gakoaren bila 	
6. jokoak: Lehoia eta Adarbakarra 	
7. jokoak: heriotza-zigorraren kasua 	

ARAZOAK

ERANTZUNAK

8. jokoak: Marisa eta Felipe

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. jokoak: zelan hil zen?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. jokoak: hartzarena

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

AUTOEBALUAZIO-ORRIA

● Baloratu, orokorrean, ikastunitate hau.

.....

.....

.....

.....

● Zure iritziz, zein izan da atalik interesgarriena? Zergatik?

.....

.....

.....

.....

● Eta gutxien gustatu zaizuna? Zergatik?

.....

.....

.....

.....

● Ikastunitate honek zerbait ikasten edo hobetzen lagundu dizu? Zer?

.....

.....

.....

.....

● Joko eta jolasei buruzko hitz berriren bat ikasi duzu? Aipatu ikasitako batzuk.

.....

.....

.....

.....

● Euskal kulturara hurbiltzeko proposa izan da ikastunitatea? Zergatik?

.....

.....

.....

.....

● Beste zerbait:

.....

.....

.....

.....

ARRATSALDEKO BOSTETARAKO

ARRATSALDEKO BOSTETARAKO jendetza zegoen herriko plazan bildurik. Martzelinaren senarrak bete-betean begiratzon zion bere aurrean zuen porlanez betetako zakukadari. Txakurrak eta neska-mutilak jakin-minez eta ikusnahiz zebiltzan haren inguruan; adineko gizase-meak, nor besoak gurutzatuta, nor zigarroa ahoan, apustuak bete, Domingok ez zuela sargoria lagun izango, eta zakukadaren erosotasunaz ari ziren; emakumezkoek, berriz, kolore-giroa eskaintzen zioten gertaerari plaza-inguruko etxeetako balkoietatik.

Ez ziren artean bostak izango haztaga* bat plaza erdira ekarri, eta zeremonia neurtu batez porlan-zakukada bertan pisatu zutenean. Kornelio eta Domingo haztagaren neurgailuari begira egon ziren une labur batez. Behin neurgailua orekatu zenean, Domingok eskuak gerrira eramanez, flexio batzuk egin, eta, gero, Korneliori:

— Berrogeita hamar kilo. Konforme egongo haiz, noski?

Korneliok bizkarrera jaso zuen zakukada kolpe bizkor eta azkar batez.

— Gehiago fidatzen nauk neure besoez munduko haztaga guztiez baino —esan, eta lurrean utzi zuen berriro zakukada—. Bai, konforme! Ez gaituk kilo-erdi baten gorabeheraz haserretuko.

Korneliok bere erlojuari begiratu, eta:

— Prest hago?

Eskumuturrean zeramatzaten erlojuak puntuan jartzen hasi ziren Domingo eta Kornelio. Orduantxe entzun berriak ziren bostak elizako kanpaian.

— Bostak eta bost! Eta hirean? —galdetu zuen Domingok.

— Baita ere. Bostak eta bost.

Izan zen konometroa eskaini zienik, baina ez zioten jaramonik egin.

— Nahi duanean!

Korneliok apustuari hasiera ematen zioten hitzok bota zituenean, plazako jendea guztiz isildu zen, eta balkoietako koloreak zintzilik bezala geratu ziren, sargoriaren aire ezin geldiagoan.

Martzelinaren senarra zakukadari begira egon zen une labur batez. Aitaren egin, gerrialdea makurtu, eta bizkar gainera jaso zuen porlan-zakukada.

— Bale! —bota zuen Korneliok, erlojuari begiratu.

Ia herri guztia joan zitzaion atzetik Domingori, txakurrak eta neska-mutilak gertu, gizonezkoak atzetik, eta balkoietatik jaitsitako koloreak azkenik. Apustuen segizio hark Jesusen Kal-

*Haztaga.- Balantza.

bariorunzko ibilaldiko kromoak gogoratzen omen zizkion handik urte batzuetara ere Jexux sakristauari.

Zenbat denbora ote zeraman galdetzeko bakarrik zabaltzen ziren jendearen ahoak. Haurrek eta txakurrek ere ez zuten txintik ateratzen, inork erabaki ez zuen liturgia isil hari errespetu gorra eskainiz.

Ez ziren hamasei minutu pasatuko Martzelinaren senarrari begiak zurbildu zitzaizkionerako, hamasei eta segundo gutxi gehiago kopetan izerdi-tanta lodiak ikusi zitzaizkionerako, hamasei minutu eta erdi inguru hasierako korrikada bizi eta segurua pauso ezindu baldarretara makurtu zenerako, hamazazpigarren minuturako bizkarretik behera irristatzen hasi zitzaion zakukada, segundo gutxi barru esku librea gerrira eraman zuen, eta oreka galtzeko arriskuan zeraman zakukadari eutsi ezinik ibili zenean, berrogei segundo ez ziren pasatuko kopetatik izerdi-tanta lodiak desagertu zitzaizkionerako, gero eta zurbilago zuen aurpegia, zakukada erori zitzaion lurrera hemezortzigarren minutu doian, eta zakukadaren ondoren jo zuen lurra Martzelinaren senarrak ere.

Hirurehun metro inguru falta zitzaion kanposantura iristeko, eta haruntz begira gelditu ziren Domingoren begiak, eta herritarrek aierutzat hartu* zuten Martzelinaren senarraren begirada hura.

Une hartan bertan hil zela pentsatu zuenik ere gertatu zen, eta horrelakorik iritsi zitzaion Martzelinari, baina handik denbora gutxira, senarra etxera eraman ziotenean, *ez du ezer*, esan zioten, *berehala pasatuko zaio*.

Arratsalde hartan sagardo botila asko ireki zuen Korneliok adiskideentzat. Aitzitik, etsipenari kandela gorri asko biztu beharko zizkiola erabaki zuen Martzelinak, senarrari okozpean maindirea tolestatzen zion bitarte mingarrian.

Haierutzat hartu.- Premonizio bezala hartu.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

HADE

Helduen Alfabetatze eta Berreuskalduntzerako Erakundea

Erakunde autonomiaduna
Organismo Autónomo del

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

